مرداربوونەوەی بەکۆمەڵی نەورەسەکان

بە یەکەم جار لە هەرێمی کوردستان کارەساتێکی گەورەی ژینگەیی کە ڕووبەڕوومان بووەتەوە. بەو پێیەی کە هیچ سەرچاوەیەك بەردەست نییە بەتایبەتی باس لە مرداربوونەوەی بەکۆمەڵی نەورەسەکانی کردبێت، کەواتە دەتوانین بڵێین ئەمە یەکەم جارە لە جیهاندا کارەساتێکی لەم چەشنە ڕوویدات.

بەپێی سەرچاوەی بەردەست لە (ڕێکخراوی تەندروستیی جیهانی)، پسپۆڕانی بواری ژینگە، پێشبینی دەکەن کە مرداربوونەوەی بەکۆمەڵی باڵندەکان دەگەڕێتەوە بۆ سێ هۆکار:

١ـ بڵاوبوونەوەی نەخۆشییەکان: بۆ نموونە، ئەنفلەنزای باڵندە دەکرێت ببێتە هۆی مرداربوونەوەی بەکۆمەڵی باڵندەکان.

٢ـ ژەهری ژینگەیی: خواردنی ماددە ژەهراوییەکانی وەك دژە مێرووەکان یان ڕژانی نەوت کوشندەیە و بە هەمان شێوە دەبێتە هۆکاری مرداربوونەوەی بەکۆمەڵ.

٣ـ برسییەتی: نەبوونی خۆراکی پێویست، لەوانە کەمبوونەوەی ڕێژەی ماسی یان کێبڕکێی نیوان باڵندەکان بۆ بەدەستخستنی خۆراکی ڕۆژانە، لە برسا مرداربوونەوەی باڵندەکانی لێ دەکەوێتەوە.

ئێمەی هونەرمەندان نیگەرانی شێواندنی ژینگەکەمانین، ئەگەر هۆکارەکەی سروشتی بێت یاخود مرۆیی، ئێمە هەست بە ئازار و دڵتەنگییەکی زۆر دەکەین بەرامبەر شێواندنی ژینگە. هەر بۆیە وەك هونەرمەندێك هەوڵم داوە ئەم کارەساتە لە تابلۆیەکدا کە بکەمەوە کە ببێتە هۆشیارکردنەوەیەك بۆ هاوڵاتیان و ژینگەدۆستان تاکو زیاتر پارێزگاری لە سروشت و ژینگەکەمان بکەین و جوانییەکانی بپارێزین.

وێنە\ هونەرمەند: ژوان باقی

ژن لە نێـــوان دوو جەمســـەری توندوتیژیدا ... کرمانج فەتاح

ژن لە جەمسەی خێزانی باوك سالاری و جەمسەری کۆمەلگەی پیاو سالاریدا گوزەردەکات ، کەواتە ژن دووجار بووتە قوربانی ، جارێك بەهۆی جیاوازی چینایەتی و جارێك بەهۆی رەگەزەکەیانەوە کە لە لایەن ڕەگەزی نێرینەوە دەچەوسێنرێنەوە .
توندو تیژی پیاوان بەرامبەر بە ژنان ڕابردویەکی دووروو درێژی هەیە ، باوك دەیدات بە کوڕ کوڕیش دەیداتەوە بە کورەکەی خۆی .
بەگوێرەی بەچوونی پسپۆڕان ، هۆکارەکانی هەڵکشانی رێژەی ئەو دیاردەیە لە کۆمەڵگە دەگۆڕێتەوە بۆ گەلێك هۆکاری جیاجیا ، لەوانەش زیادبوونی گرفتە کۆمەڵایەتییەکان و کێشەی ئابووری و ئاڵۆزیی دۆخی سیاسیی وڵاتەکە و ئایین وچەندان هۆکاری تاکەکەسیش .

توندوتیژی جۆری زۆرە وەك :
توندوتیژی جەستەیی، دەروونی، توندوتیژی دژ بە تاك یان دژ بە کۆمەڵ، توندوتیژی خێزان و توندوتیژی کۆمەڵایەتی و توندوتیژی سیاسی . لة سةروى هةموو ئةمانةشةوة توندوتیژی دین و مةزهةب .

توندوتیژی دژ بە ژنان بارودۆخێکی خنکینەرو سامناکە و لە سەرتاسەری جیهان بوونی هەیە بەلام لە وولاتەکەوە بۆ وولاتێکی تر جیاوازە .
هەر کۆمەڵگەیەک ڕێژەی کێشە کۆمەڵایەتییەکان تیایدا لە هەڵکشاندا بوو وەك : جیابوونەوەی ژن و مێرد، ، نەبوونی پەروەردەیەکی تەندروستی مندال ، چەوساندنەوەی دەروونی و لاوازی سیستەمی پەروەردەیی . نەبوونی دیالۆگ لە نێوان خەڵکدا .
هەروەها لەڕووی سیاسیشەوە، نەبوونی عەدالەتی کۆمەڵایەتی و نەبوونی یەکسانی لەناو کۆمەڵدا ، پێشێل کردنی یاسا لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە . گەندەڵی و نەبوونی ئازادی و نەبوونی هەلی کار بەشیوەیەکی یەکسان ، گرانی بازاڕ و قەیرانی نیشتەجیبوون ، کاتێک ئەمانە هەموویان لە کۆمەڵگەدا هەبوون ، ئەکرێت بڵێین لەو کۆمەڵگەیەدا زەمینەخۆشە بۆ کاری توندوتیژی .

لەئێستادا توندوتیژی لەهەرێمی کوردستان، رۆژ بەرۆژ بەرەو زیادبوون دەچێت هۆکاری ئەمە چیە ؟
توندوتیژی جۆر و شێوازی زۆرە وەکو ئاماژە م پی کرد ، بیگومان

بەپێی ئەوەش هۆکارەکانی جیاوازن . هۆکاری توندوتیژی کۆمەڵایەتی یان خێزانی جیاوازە لە هۆکاری توندوتیژی سیاسی. بەڵام هۆکاری هاوبەشی نێوانیان ئەگەڕێتەوە بۆ هەڵچوون و توڕەبوون و گیانی تۆڵەسەندنەوە و نەبوونی گیانی لێبووردن و پەروەردەی سەقەتی خێزان و کۆمەڵگە و سیستەمی فێرکردن. لەسەر ئاستی خێزاندا باوک، دایک ، برا گەورە ، ئەتوانێت ڕۆڵێکی گرنگ ببینێت لە پەروەردەکردن و گەشەکردنی کۆمەڵایەتی ئەندامانی بچوکی ناو خێزانەکە. ئەوانن ئەبنە پێشەنگ بۆ منداڵان و بەتایبەت لە قۆناغی هەرزەکاریدا، چونکە منداڵ لاسایی گەورە ئەکاتەوە لە هەڵوێست و هەڵسوکەوتدا و گەورەش کاریگەری بەرچاوی ئەبێت لەسەر کەسێتی منداڵ،
لەسەر ئاستی کۆمەڵگەشدا، دەسەڵاتی سیاسی بە پلەی سەرەکی و پاشان ئاین و دابونەریت و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان ، ڕۆڵی زۆریان هەیە بەسەر کۆمەڵگەوە و زەمینە خۆشکەری توندوتیژین . بۆ نموونە : ئەم شوێنانەی تاکی تێدا ئاراستە دەکرێت، بەوەی هەرتاکەو بە مانا جیاوازیەکانەوە بڵنگۆیێکیان هەیە کە تێیدا ئاراستە دەکرێن و بەو نێوەندەشیانەوە کاریگەرن چ لە ئاستی تاکبێ ئاراستە دەکرێن چ لە ئاستی گروپ و نێوەندیتر کە تێیدا لێدوان و پەیامی سەیروسەمەرە ئەدرێت وهانی خەڵک ئەدرێت بۆ کاری توندوتیژی،

ئەوانە هەر هەموو هۆکارن بۆ پەرەسەندنی دیاردەی توندوتیژی دژ بە ژنان لەناو کۆمەڵگەی کوردیدا.

کرمانج فەتاح

دووفاقی کەسێتی … کرمانج فەتاح

حاڵەتێکی دەروونیە دوورڕوویشی پێ ئەوترێ، بەڵام دووڕووی سیفەتێکی باشە یان خراپ؛ بێگومان خراپە.
دووڕووەکان:- بەدەست خۆیانە ، کەسەکان خودی خۆیان ئەزانن کە دووڕوون لە گوفتار و کردارەکانیان دووڕوون دووفاقن بۆ مەبەستێک دووڕووی ئەکەن.
دووفاقی کەسێتی:- وانیە کەسەکە خۆی نازانێ دووڕووە نازانێ دووفاقە ئەمەیان لە ڕەفتار و کردارا دەرناکەوێت بەدەست خۆی نیە

ناتوانێ کۆنترۆڵی بکات.

دووفاقی کەسێتی لێک ترازانەکە دابڕانەکە لە نێوان فکری تاکەکەس لەگەڵ فکر و نەریتی کۆمەڵگە
مرۆڤ دوو ئەقڵی هەیە کە بریتین لە:-
١.ئەقڵی ڕووکەشی یان ڕواڵەتی.
٢.ئەقڵی ناوەکی یان ناوەخنی.
کاتێک ئەم دوو ئەقڵە تووشی نەگونجان ئەبن لێک ئەترازێن چونکە ئەقڵی ڕواڵەت بۆچونێکی هەیە و ئەقڵی ناوەکی بۆچونێکیتر کە ئەمە ئەبێتە هۆی دروست بوونی حاڵەتێکی دەروونی کە ناوبراوە بە دووفاقی کەسێتی.

کۆمەڵگاکان هۆکاری سەرەکی ئەم حاڵەتەن چونکە سروشتی مرۆڤ وایە کە کاریگەر ئەبێت بەو شتانەی نەریتی کۆمەڵایەتی بەها و ڕێزیان بۆ دائەنێت بۆ نمونە کۆمەڵگە ڕێزی لە سیفەتێکی دیاری کراو بگرێت تاک هەموو هەوڵی خۆی ئەدات تاکو ئەو سیفەتەی تێدابێت ئەگەر لەگەڵ ئەقڵ و بیر و بۆچوونی خۆشی نەگونجێ مادەم کۆمەڵگە ئەو سیفەتەی پێ باشە و لای پەسەندە کێشە نییە، ئەگەر لەگەڵ خودی کەسەکە نەگونجێ گرنگ ئەوەیە سەرنج ڕاکێش و جێی بایەخ بێت لە کۆمەڵگەدا، بەڵام ئەمە کێشەیەیە نەخۆشییەیە دووفاقی کەسێتییەیە کە ئەو کەسە لە ئەقڵی خۆی دائەبڕێت شوێن ئەقڵی کۆمەڵگە ئەکەوێت، بەمە دوو چاری چەنەداها گیروگرفتی دەروونی ئەبێتەوە تا ئەگاتە ئەو حاڵەی لەگەڵ ئەقڵی خۆی شەڕ ئەکات ئەقڵی خۆی بێدەنگ ئەکات و بەدوای ئەقڵی کۆمەڵگاکەی ئەکەوێت.

بۆ نمونە کۆمەڵگای عەرەب پێش هاتنی ئیسلام
عەلـــی وەردی ئەڵێ دوای لێکۆڵینەوەیەکـــی زۆر لەســـەر عەرەب بۆم دەرکەوتووە عەرەب زیاتر لە هەر نەتەوەیەکی دیکە تووشی دووفاقی کەسێتی بوونەتەوە لەوانەشە هۆکاری ئەمە لەوەوە سەرچاوەی گرتبێت ئەوان لەمیانەی گەشەکردنی شارستانی خۆیان کەوتوونەتە دوو پاڵنەری پێچەوانەی یەکترەوە یەکێکیان بیاباننشینە و ئەویتریان ئیسلام.
عەرەب پێش هاتنی ئاینی پیرۆزی ئیسلام هەموو خێڵەکەکەی بەدو بوون لە بیاباندا ئەژیان دواتر کە ئیسلامیان بۆ هات ئەمەش لەگەڵ خۆی ئەو پەیڕەوەی هەڵگرتبوو کە پێچەوانەی بەهاکانی بیاباننشینە .
تاکی عەرەب لە ئەقڵی ناوەکی کەسێکی بەدوە و لە ڕواڵەتیش ئیسلامە ئەو لەلایەک ستایشی هێز و شانازی و بەرزی ئەکات لە ڕەفتارەکانیدا کەچی لە قسەکردندا ئامۆژگاری خەڵک ئەکات بەوەی لە خوا ترس بن و یەکسان بن لە نێوان خۆیاندا.

لێرەیا هەموو عەرەب ناگرێتەوە بەڵکو ئەوانە ئەگرێتەوە کە بیابان نشین بوون هۆیەکی تریش زۆر و بۆری پیاوانی ئاینی بوو.
بۆ نمونە کەسی عێراقی لە هەموو کەسێکی دیکەی وڵاتانی عەرەبی دووفاقی کەسێتی زیاترە ئەمەش لەبەر دوو هۆکار
هۆکاری یەکەم :- عێراق ئێستاشی لەگەڵ بێت زۆرترین تەوژمی بەدو ڕووی تێئەکات کەلەهەموو وڵاتانی عەرەبی زیاتری بەرئەکەوێت.

- هۆکاری دووەم:- عیراق هەر لەسەرەتای دەرکەوتنی ئیسلامەوە سەرچاوەیەکی مەزهەبە ئاینیەکان بووە کە جۆرەها مەزهەب و ئەقڵ و بیروبۆچوونی بەخۆیەوەیە دیوە لەباردۆخێکی ئاوایا لامان سەیر نابێت دووفاقی کەسێتی توشی زۆربەی ڕۆڵەکانی ئەم وڵاتە ببێت.

نمونەیەکیتر:- ئەوقۆناخەی حوسێن کوژرا گەورەترین شانۆی دووفاقی کەسێتی بوو.
مێژوونوسان باسی ئەوەمان بۆ ئەکەن زۆرێک لەوانەی بۆ کوشتنی حوسێن چوون جۆرێک لە ململانێی دەروونیان هەبوو تەنانەت لەکاتی جەنگیشدا پێیەکیان بۆ دواوە و پێیەکەی تریان بۆ پێشەوە ڕۆشتووە لەکاتی کوشتنی حوسێن وەک فەرزدەق:- ئەڵێ دڵیان لەگەڵ حوسێن بوو شمشێریان لەسەر حوسێن بوو بۆیە یەکێک لە جەنگاوەرەکان بینراوە ترس و لەرزی هەبووە کەچی پێشتر ئازاو بە دەسەڵات بووە کە لەبارەی ترسەوە پرسیاری لێئەکەن بەواتایەک لەواتاکان ئەڵێ من لەسەرسامیدا ئەلەرزم نەوەک لە ترسا تاکو لە کۆتاییا ئەچێتە پاڵ حوسێن و لەگەڵ حوسێن ئەکوژرێت هەریەکێک لە ئێمە ڕۆژێ لە ڕۆژان توشی حاڵەتێکی دەروونی خنکێنەر ئەبێتەوە لەنێوان دوو پاڵنەری جیایا کە یەکلای کردنەوە ئاسان نابێت.
بەڵام ئەم حاڵەتە دەروونیانە هیچ کات لەکاتی جەنگەکانی فەتحکردندا نەبوو چونکە هەر یەکێک لەوان یەقینی تەواوی بەوە هەبوو کە لەگەڵ دوژمنانی خودا ئەجەنگێت.

کرمانج فەتاح

دژە گەندەڵی با لە تۆە دەست پێ بکات! … کرمانج فەتاح

گەندەڵی یەکێکە لە کێشە هەرە گەورەکانی ئابوورییە لە جیهاندا، بەتایبەت له ڕۆژهەڵاتی ناوەراست، وڵات نییە گەندەڵی تێدا نەبێت؛ بەڵام هەریەکەو بەڕێژەیەک هەتا وڵات زیاتر دواکەوتوو بێت گەندەڵی تیادا زیاترە پێچەوانەکەشی ڕاستە…(گەندەڵی واتا□ شتێک یان مافێک هی تۆ نیی□ و ب□ ت□ نیی□ بتەوێت بە ڕێگایەکی نا یاسایی و نا ئەخلاقی نا تەندروست بەدەستی بهێنیت)

گەندەڵی کارێکی(abnormal)ە واتا نا یاساییە ناگونجێت لەگەڵ نۆرم و ڕێساکانی(rules)کۆمەڵگە، ئەم ڕەفتارە دەخرێتە خانەی ڕەفتارێکی نائاساییەکان، هەم دژی اخلاق و دژی کۆمەڵگەیە،لێرەدا تاک بۆ گەیشتن بە حەزو و ئارەزووەکانی یاخود تێرکردنی غەریزەکانی هەوڵ بۆ وەدیهێنانی خەونێکی ناتەندروست و دەست دەبات بۆ قۆرغکردنی مافی خەڵکانی تر، لەڕێگای گەندەڵییەوە دەیەوێت بگات بە (باڵای)ی لە کاتێکدا ئەمە تێک شکاندنی خودی (باڵاییە) تاکێکی گەندەڵکاری لەم چەشنە کە نغرۆی گەندەڵی دەبێت، هەمیشە حەزەکانی پێش هەمووشتێک دەخات و ناتوانێت سانسۆر بۆ حەزکانی دابنێت، لێردا تاک بەکەسێکی (نەخۆش)دا ئەندرێت. کە لە دەروونزانیدا دەلێت:هەر کەسێکە ناتوانێت کۆنترۆڵی حەزەکانی خۆی بکات، بە تاکێکی ناتەندروست هەژماردەکرێت.کەوایە گەندەڵکار تاکێکی (نەخۆش)ی نێو کۆمەڵگاییە. کە ناتوانێت زاڵ بێت بەسەرخۆیدا کە زیاتر (ID) ڕۆڵ دەبینێت واتا حەز وغەریزەکانی، منی باڵا واتا (supar ego)ی کە بەرپرسیاریەتییە داد□ بەزێت.

دوو ڕێگا بۆ چارەسەری گەندەڵی
1:-ئەخلاق و هەست کردن بە بەرپرسیاری (منی باڵا)
2:-یاسایێک بۆ سزادان (حکومەت)

لێرەدا ئەوەی پێویستە بکرێت چاکسازی نییە، بەڵکو بنبڕ کردنی گەندەڵی و ناوخنی گەندەڵییە، چونکە گەندەڵیش دەرهاوێشتەی سلوک و فیکرەو کردارەکانی مر□ق□، ب□یە دەبێت سەرتا کار لەسەر (تاک) بکرێت تا متمانەی بنچینەیی بۆ دروست ببێت، تا متمانەیێکی تۆکمەیان هەبێت بەرپرسیاریەتی راستەقینە، تا بتوانین ئاشنابین بە بەرپرسیاریی هەقیقی، تاکەکان لەم کۆمەڵگەیەدا بەدەست شێرپەنجە

گەندەڵی دەناڵێنن، ئەبێت تاکەک دروست بکرێت بە مانای ڕاستەقینە بەرپرس بێت لەو بەرپرسیارێتییە کەی پێی ئەدرێت،هەژموونی زۆرمان هەیە و بیندراوە لە عێراق و هەرێمی کوردستانیش، کە وێنایەکی جوانی بەرپرسیاریان نیشان نەداوە، بۆیە گەندەڵی شتێکی نامۆ نییە! °بەڵکو دەبێت بە تایتلێکی گەورەوە بنووسین،(گەندەڵی لە (Phenomenon)دیاردەوە بێتە حاڵەت)!

سزا و یاسا!

لە فەراغی یاسا و نەبوونی لێپرسینەوەی یاسایی، تۆوی گەندەڵی بە ئاسانی گەشە دەکات و زۆر بە زویی موتەربە و نەشونما دەکات و گەورە دەبێت. لێرەدا سزا گرنگی و ڕۆڵی خۆی دەبینێت، بەوەی کە تۆ هەڵبژاردەی بەرپرس دەکەیت بە بەرێوبەرایەتییەک یاخود هەر وەزیفیەک، ناکرێت بە بێ یاسایەکی دیاریکراو هەژموونی کارەکانی ڕای بکات، ئەبێ لە بەرامبەر هەر کارێکی نا یاسایی سزایەک لەپاڵیدا بۆی بتاشیت. تا لە چوارچێوەی یاسایەکی تۆکمەدا،کەت بەندبکرێت، بۆ ئەوەی تاک نەکەوێتە گێژاوی گەندەڵییەوە.

(لە هەندێ وڵاتدا، هەر کەسێک گەندەڵی بکات، بە عامووددێکی کارەبایی دەیبەستنەوە، بۆ ئەوەی هەموو خەڵک بیبینێت.) وەک سزایەک.

دژە گەندەڵی لە تۆڕ دەست پێدەکات !

چونکە ئەوکات زنجیری گەندەڵی دەپسێت و بەردەوامی نابێت.. بۆیە دەبێت هەریەکە لە ئەڵقەی زنجیرەکە بپسێنین و هەنگاو بە دژە گەندەڵی بهاوێژین. خۆبەختکاری و پێکەوەژیانی هاوبەش و مافدان بەوانیتریش با کاری من و تۆ و ئەوانبێت، ئەوەی پێت وایە هەیە تەنیا هی تۆیە هەڵەیت! چونکە بەرپرسیارێتی واتا خزمەتکردنی ئەوانیتر. بەم جۆرە ئەتوانین واتایەکی تر بەبەر بەرپرسیارێتیدا بکەینەوە.
لە راستیدا دەوڵەت لە رووی عقلیەوە ویستی مرۆڤەکان رێک دەخات، بۆ یە دەبێت تاک بەشێکی جیانەکراوەی دەوڵەت بێت.

کرمانج فەتاح

دووڕووی لە دیاردەوە بۆ حاڵەت!
… کرمانج فەتاح

لە دونیا ئێستادا قورسە مرۆڤ بتوانێت، بەجۆرێک لەناو ئەو تەنگەژە قووڵە دووڕوویدا(Murphy personality) مرۆڤەکان بناسێتەوە، بەجۆرێک تا بڕکەوتنی دەمارەکانمان هاتووە . پێمان وایە ئەو دووڕووییە ئەتوانین مرۆڤەکان بەجۆرێک لە دەوروبەرمان کۆبکەینەوە، هەم نزیک بن لێمانەوە هەم بتوانین سود لە توانا و یان بە بەرژەوەندییەکانی خۆمان بەکاریان بێنین ئەوەش جۆرێک لە نەخۆشییە چونکە لە راستیدا بۆ ئەوەی کەسێکی دووڕووبیت ڕەنگە بتوانیت ببیت بەو کەسەی کە خود خۆی دەیەوێت، ئەمەش لە ئەنجام بڕوا بوونە بە توانا و تێڕامانەکانی لەهەم بەر پرسەکاندا ! بۆ ئەوەی ببیت بە تاکێکی خۆشەویست و ئارەزوومەند لەناو کۆمەڵگادا ، کە ئەمە ساخلەمەتی یەکی گشتی و تایبەتمەندە بە بەهرەدارەکان و بەتواناکانە ئەوان دەتوانن جێ بەجێی بکەن، بەڵام هەوڵدان (ببیت یە خۆشەویستی خەڵك)کارێکی ئەستەم نییە، نە پێویستە مرۆڤێکی دووڕووبیت نە پێویستەکات مرۆڤ لە پێناو خۆتدا ئاراستە بکەیت.

دووڕووەکان:- بەدەست خۆیانە ، کەسەکان خودی خۆیان ئەزانن کە دووڕوون لە گوفتار و کردارەکانیان دووڕوون دووفاقن بۆ مەبەستێک دووڕووی ئەکەن.
دووڕووی کارێکی چاکە یاخود خراپ ؟ بەدڵنیاییەوە خراپە بۆ حاڵەتێکی دەروونیدا دائەندرێت.

بەڵام ئەوەی لێرەدا گرنگە هۆکاری دروست بوونی مرۆڤی دووڕووی چییە؟

★هۆکارەی یەکەم:- نەبوونی ژینگەیەکی تەندروست تا بەوەی مرۆڤ نەکەوێتە ژێر کاریگەری نەرێنی لە هەم بەر ژینگەی خێزان و کۆمەڵایەتی بوون، ئەمەش ڕەنگە چەند فاکتەرێک ببێتە هۆکاری خوڵقاندنی ئەم دووڕوویە. وەک ژینگەی خێزان لە هەم بەر نەبوونی گرنگی پێنەدان یاخود پێنەدانی بڕوا بە تاک ئەمەش ڕەنگە ببێتە هۆکاری ئەوەی لای تاک گومان لە توانا و ڕا و بۆچونەکانیدا دروست ببێت، ڕەنگە ئەوەش هۆکار بێت بۆ ئەوەی مرۆڤێکی دووڕوی بێ متمان دروست بکات.

★هۆکاری دووەم:-لایەنی پەروەردەی قوتابخانە،کە ڕەنگە هۆکارێکی

سەرەکی بێت بۆ ئەوەی تاک تێیدا دووڕوو دووفاق بێتە بەرهەم؛ هەم لەوکاتەی مرۆڤ لە ژینگەی ماڵەوە دێتە ژینگەی بەکۆمەڵایەتی بوونی،سەرتا دەچێتە قوتابخانەیە، کە زۆر جار قوتابی بە شاردنەوەی کەم و کوریەکانی هەوڵ ئەدا بیانوو بۆ شکستەکانی بێنێتەوە؛ زۆر جار لە کەوتنی قوتابی لە وانەکانی هەوڵ و بە دۆزینەوەی بیانوێک ئەدات تا لە ماڵەوە شکستەکانی پەردە پۆش بکات.کە هۆکارێکەشی بۆ سەرتای تاک دەگەڕێتەوە کەخێزانە، چونکە ڕەنگە هیچ کات گرنگی بە بیرو ڕاو جیاوزایەکانی نەدرابێت، ئەمەش دەکرێت کاری جدی بۆ بکرێت لەڕووی پەروەردەیەوە. کە تاک بە ناوخنی خۆیدا ئاشتبکرێتەوە.

★هۆکاری سێیەم:- میدیا و ڕایەنی رامیاری؛نکۆڵی لەوەناکرێت ئەم دووفاکتەر کاریگەری گەورە بەسەر تاک جێ دەهێڵن بەوەی چۆن تاک ئاراستە بکەن. بەهەی گەشەکردنی میدیا و تەکنەلەجیاوە، کاریگەری هەژموونی میدیا بەسەر هزرو سۆزو ڕەفتارو بڕیاری تاکەکانەوە ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر بەدەر دەکەوێت.

میدیا خۆی و چالاکیەکی کۆمەڵایەتی وەڕەفتاری تاکەکان ڕێك دەخات و ئاراستەیان دەکات .چونکە میدیا خۆی خزاندەتە نێو کایەکانی مرۆڤەوە.

میدیا وئازادی دووڕوی یەك دوان، هەر یەکەیان فاکتەرێ بۆ گەشەکردنی ئەوی دیکەیان ., بەیە ئەم دووفاکتەش بەدەر نین کە چۆن کاریگەریان هەبێت لە سەرتاک لە نەحیەی سایکلۆژیەوە… لە بوون بە کەسێکی دووڕوو، ئەبێ میدیا زۆر کات ڕەوەی گرنگی هەبێت لەسەر ئەوەی چۆن ئاراستە بکرێت. تا لە بەڕژەوەندی گشتی بێت.

کرمانج فەتاح

لە شارەکانماندا … کرمانج فەتاح

هەر یەکێک لە ئێمە خاوەنی شارێکین،یان هەریەکە لە ئێمە شارێک خاوەنێتی.شوناسی ئینسانەکان شوناسی شارەکانیانە. هەر شارێ و ڕەمزێک یان چەند ڕەمزێکی تایبەت بەخۆی هەیە .

هیچ شارێک نیە کۆمەڵێک ڕەمزی مێژوویی، شارستانی، کەلتووری تایبەت

بەخۆی نەبێت . بایەخدان و شانازیکردن بە ڕەمزەکانی شارەوە ، هەستکردنە بەو ناسنامەیەی شوێن بە مرۆڤی د□ بەخشێت.
لێردا ئەوەی ئەمەوێت باسی لێو□ بکەم،(لە شارەکانماندا) چەند خاڵێکی گرنگ هەن کە شایەنی باسکردنن. ئایە شارەکانمان بەمانا هەقیقیەکەی شارن؟

کۆمەلێک کەم و کوری هەن کەم تا زۆر لە شارەکانمان کە شایەنی ئەوەیە لێرەدا باسیان لێوە بکەین، ڕەنگە جێگای پرسیارگەلێک بن بۆ هەر تاکێک لە ئێمە. ئایە جیهان بەو پێشکەوتنە زۆرەی لە ئێستادا بە شارستانیبوونی شار و کۆمەڵگایەکان تەنیا خۆی لە هەبوونی شەقامەکان و باڵەخانە و هوتێل و قوتابخانە و نەخۆشخانە و باخچەکانەوە دەبینێتەوە، ئایە شارناسی نوێ بەوانە گرنگیان پێدەدرێت تا پێیان بلێن شار؟
(شاری سیدنی چەندەها باڵەخانە و هوتێلی سەرسورهێنەر وەک بینا هەیە ، بەڵام بینای ئۆپێرای سدنی ڕەمزی شارە.)

(لە شارەکانماندا) گرنگی ئەوتۆ نەدراوەن بەوەی بە مانای راستەقینەیی شارەکان شاربن،کە تێیدا خەون تێیدا ببێت بەراستی. چونکە لەم شارانەدا نامۆین بە هونەر و شانۆ و موزیک…! (بەلێ جیهان لە پێشکەوتندایە) بەڵام ئێمە لە کوێی ئەو پێشکەوتنانەداین؟ بەشارستانیبوونی شار و کۆمەڵگایەکانیش کەم و زۆرکاریگەری (ئەرێنی) و (نەرێنیان) دوای خۆیان جێهدەلێن، ڕەنگە ئەوەی بۆ سەرتایی ژێرخانەی هەر شارێک جێگای پرسیار نەبێت،وە نەبێتە مایەی گازندەش، بەڵام گەر شارێک نیو سەدە ژێرخانەکەی داندرا بێت جێگای پرسیارە لە نەبوونی کۆمەلێک شت،کە نمونەیێکی گرنگی بەشاربوونن و شارستانیەتن. نەبوونی هۆلێکی (سینەما)! نەبوونی هۆلێکی تایبەت بۆ نمایشی (شانۆی)وە نەبوونی ناوەندێکی شانۆیی، نەبوونی (مۆزەخانەیێکی) گونجاو و نەبوونی ناوەندێکی گرنگی (هونەری و ئەدەبی)وە پێویستە هەر ماڵێک کتێبخانەیێکی هەبێت، دواتر ژیانی کۆم□□ایتیی و کارلێک نەکردنی خزمایەتی و عەشیرەت، واتا کەس پەیوەندی بەکەسەوە نەبێت و نەبێتە کۆمەڵگەیێکی عەشایر و یەکتر کوشتن و …تاد.

دواتر هەبوونی کەرتی تایبەت و کۆمپانیا و مۆڵ، بۆ ڕەخساندی هەلی کار بۆ گەنجان. ڕۆڵ دیتنی گەنجان و خۆ دۆزینەوەی گەنجان لە هەموو ڕویێکەوە. چەندسێکتەریتر… کەجێگای پڕسیارن. لەڕاستیدا قسەکردن لەبارەی شارەوە،
ئەمەش گرنگە ڕێزگرتن لە یاساکانی وەڵات خزمەت بەشار دەکات، هەر

کەسێک ڕێز لە بیر و ڕاو کەرەستە و یاساکانی شاری خۆی بگرێت و بە خۆشەویستیەوە مامەڵەی تێدا بکات.
شار؛ بەبێ باسکردنی مر□ق هیچ مانایەک و ئەرزشێکی نیە!
بۆ ئەوەی لە شار تێبگەین،سەرەتا دەبێ لە مر□ق خ□ی تێبگەین.چونکە تەواوی دەزگاکانی شار بۆ خزمەتی مرۆڤن.

وەک چۆن مرۆڤ لەشاردایە بەهەمان شێوە،شاریش لەناو مرۆڤدایە.
شار بریتیە لەهەبوونی هەموو شتێک، هەموو شوێنێک هەروەها بۆ دۆزینەوەی ویستەکانی مرۆڤە تێیدا.
بەڵام ڕەنگە لە شارەکەی مندا هیچ یەکێک لەمانە بوونی نەبێت، تا داهاتووێکی تر بدات بە تاک، رووحیەتی تاک لەم شارانەدا یاخود تایبەت بڵێم لە شارەکەمدا ئەبێ تەنیا لە دوورەوە لە کۆمەلێک شت بڕوانین یان دەبێت بۆ وەدیهێنانی خەونەکانمان کۆچ بکەین.!

بەم پێیە دەبێ مامەڵەکردنمان لەگەڵ شاردا مامەڵەکردنێکی تاک ناسی بێت،یان مێژووناسی بێت،شار خاوەنی رووحە کە مرۆڤە… بۆیە دەبێت واتایێکی هەقیقی بدرێتەوە، بە تاک لە ناو شاردا. تا بەو پێیەی شارەکانیش بە مانا ڕاستەقینەکانیانەوە شاربن.
(با شارەکان بە شارستانیەت بناسێنین، با تاک لەم شارانەدا ئایندەیان ببینن.)

نغرۆبوونی کۆمەلگای کوردی … کرمانج فەتاح

لە ئێستادا ، کۆمەلگەی کوردی لە هەموو ئاستەکانی ژیانیدا لە ترۆپی ململانێی دەروونی دا دەژیت ، هەر توێژەرێکی کۆمەلناسی یان دەروونی, گەر لێکۆلینەوەیەکی زانستی لە سیستەمی پەروەردەیی ئەم کۆمەلگایە بکات ،بەروونی بۆی دەرئەکەوێت،کە چۆن ئەم کۆمەلگەیە نغرۆ بووە لە دووڕووی دا .
ئەگەر لەسەر ئاستە سیاسیەکە و یاخود لە ئاستی پەرورەدەو و خوێندنی باڵاشەوە تەماشای بکەین، دەبینین زۆربەی سیاسی□کان و کاربەدەستەکان رۆلێکی نەرێنیان بینیوە ل□ بەرهەمهێنانی ئەم

دووڕوویەدا ، چونکە زۆربەی بەرپرسەکان لەناو خ□ل□ک و راگەیاندنەکان باس ل□ بەهاکانی دیموکراتیەت و مافی مر□ق و مافی ئافرەت و چاکسازی دەکەن بە گوتار ، بەلام لەکرداردا پێچەوانەن و ئەسلەن باوەریان بەم بەهایانە نی یە ، تەنها مکیاجێکی بێمۆڕالی ناو میدیایە و هیچی تر .

ئامەوێت لەم بابەتم دا تیشک بخەمە سەر چەند لایەنێک سەبارەت بە ئافرەت، وەک نمونەیێک ب□ن بۆ نغڕۆبوونی کۆمەڵگەی کوردی لەم دووڕوویەی کە تیشکمان خست□ تەسەر.

ڕۆڵی ئافرەت لە هونەردا ئافرەت لە بواری هونەریدا ئامادەبونێکی قوڵ و فراوانی هەیە کە ڕەنگدانەوەی سمبولی ژیان و سروشت و جوانی و خۆشەویستی یە لەچەندین سیفەتی هەمەڕەنگ پێکەهاتووە کە تێکەڵاو دەبێت بە ئایدیای هونەری و چەندین لایەنی جوانی دەردەخات ،لەگەڵ ئەمەشدا ڕۆڵی ئافرەت لە هونەردا تەنها ئامادەبونێک نەبوو وەک ئایدیاو سمبولێک بەڵکو زیاتر بەربڵاو بوو تاکو ئافرەت بوبی خۆی بسەلمێنێت لە بواری گەشەپێدانی هونەر و داهێنان ،ئافرەت بووە هونەرمەند، ئەدیب، بەرپرسێکی کاریگەر لە پرۆسەی هونەریدا.

ئەمەش وامان لێدەکات بۆ هەوڵدان و گەڕان بە دوای تێگەیشتنی بونی ئافرەت لە پرۆسەی هونەری وە گفتوگۆکردن لەبارەی ڕۆڵی کاریگەری ئافرەت و سەلماندنی خۆی وەکو لایەنێکی کاریگەر لەم بوارەدا ..
کەوایە ئەوە پێمان دەلێت ناکرێت ئێمە قسەکردن و وڕوژاندنی پرسێک لە نێو کۆمەڵگە تەنیا لە حا□□□تی گوفتارەوە جێ بهی□لین، بەلکو پێویستە بەکردەوە کاری جدی بۆبکرێت تا بتوانین ئاشتەوای کۆمەڵایتی بێنینە کایەوە یاخود تاکێکی وشیار و بەفەرھەنگ و ئەدەب و هەتا دوای بێنینە کایەوە. بۆیە گرنگە وە پ□شق□چوونی ئافرەت بەقەبارەیێکی گرنگ و پڕبایخ لێکدانەوەی بۆ بکەین.

مافی مر□ق ب□ دێرێکی ئەریک فرۆم دەست پێ دەکەم کاتێک دەلێت:
(بەلێ ژیان گرنگە، بەڵام مردن لە پێناو ئازادیدا گرنگترە.)
کەوایە سەربەستی ئەوە ناگەینێت بەتەنیا وەک مافێکی سەرتای تۆ وەک مر□ق وبوونت هەبێت لەم سەرزەمینەدا بەڵکو ئازادی ئەوکاتە ڕۆڵی گرنگ دەگێرێت کاتێک مر□ق گوزارشت لە بۆچون و ڕایە جیاوازیەکانی ناخی دەکات، لێرەدا ئافرەت بەو چەشنە ڕۆڵی هەیە تا بتوانێ گوزارشت لە حەز و خوڵیای□کانیدا بکات، بەڵکو نەخێر لە ئەنجامدا چونکە ئێمە هێشتا لە حاڵتەی نامۆی بووندایەن سەبارەت بەپرس و مافەکانی ئافرەت پێمان وایە هەرکاتێک ئافرەت گوزارشت بکات لە حەز

وخواستەکانی (Abnormal) واتا لادەرانە دێتە بەرچاومان، بە دەرچووەک هەژمار دەکرێت لە ڕێسا کۆمەڵایەتی وئاینی لای دابێت. کەوایە لێرە ماف ڕۆلێکی گرنگی پێنەدراوە لەپرسی ئافرەتاندا.

ئەبێ ئەمە بچێتە حاڵەتی کرداری بەوەی هێزو و ئیرادەی ئافرەت ڕۆڵی گرنگی هەبێت. چونکە سەرتای وشیاری لە دایکەوە دەست پێدەکات، دایکەکانیش ئافرەتن. ئەوەش ئەتواندرێت لەڕێگای جێکردنەوەدا کە گونجاندن بکرێت لە گەڵ ئەزموونی نوێدا لەچوارچێوەی هزردا بەوەی ئەمە ئامادەیەکی دونیایەک بخولقێنین پێش بەر نەوگەری بکەوین ئاشنایەکی کۆمەڵایەتی بونیات بنێین لە نێوەندی خوێندی سەرتایدا. چونکە ماهیەت لە چوارچێوەی فکریدا دروست دەبێت. بۆیە ئەمە لە پەروردەدا ئەبێ جێگا بە ئەم هزرە بکەینەوە تا مناڵەکانمان ماهیەت بدەن بەو چەمکانە کە لە سەرتاوە ئاماژەم پێداوە وەک ماف و دیموکراتی و هاتا دوای.

لە شەوێکی پڕ لە بادا ...
کرمانج فەتاح

ماڵەکەمان
نە “با” جارێکی تر لە دیوەتاریکیەکانیەوە گۆرانیمان بۆ دەلێت.
نە شەم شەمە کوێرەکانی نیشتمانیش ئاوازی حەقیقەت ئەلێنەوە.

ماڵەکەی ئەمە حەقیقەتی لە وون بووە
تا “ئاو” ئەدەزرێتەوە گەڵایەکان ئەوەرن
تۆ بلێ ئەم شەوە خوێناویانە بچن بۆ کوێ ؟

تا ئەمە بێدەنگیەکان نە دوێنین

ناتوانین حەقیقەتکانی” با ” بناسینەوە
بەم ڕێیەدا حەقیقەتەکانمان ساوان

بەم ڕێیەدا گوێ بە ژەنینی شمشالێکی چیای دەگرم
پێم دەلێت وەرنەوە چیا

ئەوە حەقیقەتی خۆتان لێ وون بووە.

ئەوە جێژوانی رووناکیە.

بۆ تەنها هەر "با " پێمان نالێت

لەم ماڵەدا حەقیقەتێک دا بگرسێنە
گەڵا و شیعر
کانی
رووبار و چەم
پرسیاری وەچیەکی نوێی پڕ لە حەقیقەتمان لێدەکەن

چیایەکان پێمان دەڵێن ئەمە مەراقەکانی تووڕەیی ئەنێرینەوە بۆ دۆزخ
سەر ئەخینە سەر سەرینێکی پڕ لە حەقیقەت.
بۆ ئەوەی هیچ نەبێت دەستمان بگات بەخودا.
تا لە تەنیای ئەمە بگات
کەچی کەسمان دەستی چیایەکانمان نەگرتووە
بۆیەحەقیقەت وون بوو.

لەم شەوانەدا ئاییندە ئەخنەکی
هیوابوون ورد و خاش دەبێت.
"با "دەمان خاتە بەردەم مێژووەکی پڕ لە ترس .
گەر هەواش هەواش حەقیقەت نەدزینەوە، هەواش هەواش ئەمرین.

===============

خوێندنەوە و رۆلی لە پەروەردەی تاك دا ... كرمانج فەتاح

لەبیرمان بێ کە لە هەر کۆمەڵگایەك دا پەروەردەی چاکی تاك بناغە و بنەما شارستانیەت و مدەنیەتە هەروەها هۆکارێکی سەرەکیە لە دڵنیایی و دروستی ئاییندەی کۆمەڵگا.
پەروەردەی نەوە و تاکی کۆمەڵگا ئەرکی هەریەك لە ئێمەیە لە شوێن و مکانی خۆمان بە ئاست و رێژەی توانا و زانست و رۆشنبیریمان

بەشێوەیەکە گشتی، وە بەشێوەیەکی تایبەتیش ئەو ئەرکە گەورەیە لەسەر دایك و باوکە کە خاوەن و بەرپرسن لە پەروەردەکردن و گەورەکردنی چاك و دروستی منداڵەکانیان ئەمەش دەکرێ بەزۆر شێواز و ڕێگای جیاواز بکرێتە ڕاستەقینە.

ڕۆشنبیربوون سەرەتا و دەسپێکی پەروەردەیەکی باشە کە ناوەڕۆکی پەروەردەش بریتی یە لە مامەڵەی ڕێك و جوان لە هەموو ڕوو و لایەنەکانی ژیان بەرامبەر خود و کەسی بەرامبەر و خەڵك بەگشتی، هەر بۆیە دەخوازێ لە ئێمە لە کتێب و خوێندنەوە دەست پێ بکەین چونکە لە دونیای کتێب و خوێندنەوە چەندان ئەزموون هەیە بە باش و خاپیەوە و زانست و معریفەت بەدەست دەهێنرێ کە ڕاستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ کاریگەری دەبێ لەسەر کەسی خوێنەر و گۆڕەپانەکە بەگشتی هەروەها بوون بە خوێنەر لە تەمەنێکی زووەوە کاریگەرتر دەبێ و کەس و تاکی کەم وێنە پێ دەگەیەنرێ، خۆی لە خۆیدا کتێب مامۆستایەکە بۆ پەروەردەکردنی کەسی خوێنەر کە خەڵك دەتوانن لە هەر شوێن و ئاستێکدا پشتی پئ ببەستن،کەواتە بە دڵنیابوون لە دروستبوون و هەبوونی تاکی چاك و چالاک، ئەوە لە بیرنەکەین کە پێویستە کتێب و خوێندنەوە ببتە کلتور وە کلتورێکی ناوازە و بەبەها، کە هەر لە دوورەوە هەست بە بۆن و بەروبومەکەی بکرێ کە کەسی خوێنەر تاکێکی جیاوازە دەزانێ بە ڕابردوو و هۆشیارە بە ئێستاو بە پلانە بۆ داهاتوو.

بۆ ئەمەش پێویست بە چەند هەنگاوێك دەکا کە دەوڵەت و دەزگا و ڕێکخراوە مەدەنییەکان هەنگاوی بۆ هەڵگرن و کاری جدی لەسەر بکەن:

١_ خوێندنەوە بخرێتە ناو پرۆسەی خوێندن و پەروەردە تا قوتابیەکان هەر لەسەرەتاوە فێربکرێن و ڕابهێنرێن کە جیا لە هەر بابەتێکی تر ئەوە کلیلێکە بۆ بەدەست هێنانی معریفەت و ڕۆشنبیری و زانست.

٢_ زۆرکردنی کتیبخانە لە شار و بوونی کتبخانەی گەڕۆك بۆ گوند و لادێکان تا پێش ئەوەی خەڵکە بیانەوێ ئەوا بخرێتە بەر دەست و دیدەیان.

٣_ کردن و دروستکردنی زۆرترین سیمینار و خول و وۆرک شۆپ و دیدار لەسەر ڕۆلی کتێب و خوێندنەوە لە گۆڕانکاری و کایگەییەکانی بەسەر تاك و کۆمەڵگادا.

کرمانج فەتاح

عەشق … کرمانج فەتاح

کە عاشق ئەبیت
هەموو خەمەکان ئەخەیتە باوەشتەوە
ب□ تەنهای
لەسوچێکی دونیادا خەونەکانت ئەهۆنیتەوە
دلخۆشیەکانت دەنەخێشنی
خەون بە خەیاڵەکانتەوە دەبینی
سەر ئەخەیتە سەر سەرین
فرینەکانت دەبیتەوە سەرماڵەکەی یار
خەندەکانت لە نێو لێواری لێوەکانت کاڵد□ بنەوە
کاتێک دەبینی گوڵەکانی حەوشەکەی ئەوان تۆیان لێ ئەرژێت
عیشق ئەدۆزیەوە
ئەمە خەونێکی چەندە جوانە !
خوایە ئەبێت ئەمە راستی بێت یان خەون

بۆ هەر کوێ ئەچیت ئەبینی ژیان ، عیشقی لێ ئەچۆرێت
حەز دەکەم روی ژیان هەڵدەمەوە ببینم
عیشق چەندە لە نێو رۆحماندایە
ئەمەوێت تۆ ببینم ئاخۆ منێک لە تۆدا هەم ؟
لە بێ تۆی و دوریتدا کاتەکان درێژو ببینەکانی تۆم نیە
بە تامەزرۆیەوە ئازارەکانی دوریت دەخۆمەوە
خەیاڵەکان وەک شەپۆڵ گووزەر دەکەن بە ناخت دا
هەندێ جاریش
دووری ڕۆژێک ئازاری چەند سەدەیەکی هەیە
من دورە دەستی جوگرافیاتم ، وەلێ خۆم لە نێو تۆدا هەڵچنیەوە ،
خەونەکانم ، خەندەکانم ئازار و پیاسەکانم
من ئێواران دەستی تۆ دەگرم پیاسەی شەقامەکانت پێ دەکەم
من چەند جوان خەیاڵ دەکەم لە گەڵ تۆدا
تۆ چەندە بێ رەحمانە ،لێم ئەروانی و ئاوێک ناکەی بە گوڵەکانی نێو
رۆحم تا چیتر سیس نەمێنەوە .

لەوبەری چیاکانی عەشق مەعشووق چاو□□ی□
تۆ کەی نیازو هاتنە کەی خەونەکانم ئەهێنیتە دی؟

کاریگەری میدیا لە سەر توندوتیژی ... کرمانج فەتاح

هەمیشە ڕاگەیاندن بەشێکی گرنگ بووە،لەگەیاندنی سەرجەم ئەوبابەت و زانیاریە پەروەردەی و هۆشیاریانەی کە لەلایەن کەسانی شارەزا و پسپۆرەوە پێشکەش دەکرێت کە ڕۆڵی هەیە لەسەرپێش خستنی خێزانی کوردی وبەتایبەت گەیاندن ئەو بنەما گرنگانەی کە خێزانی پتەودەکات زۆرجارلەڕێگەی دراما یان نمایشی شانۆی یاخود لەڕێگەی گۆرانیەوە ئەم دەکات .
بەڵام بەداخەوە بەهۆی زوو گیشتن بەشێوەیەکی زۆر ئاسان بە تەکنەلۆژیای سەردەم وای کردووە تاکی کورد هێڵێکی دیاری کراوی نەبێت بۆ گەیشتن بەو تەکنەلۆژیایە ,بە تایبەتی سەتەلایت و ئەنتەرنێت و مۆبایل و ئامێرەکانی دەنگ و ڕەنگ ,وای کردووە کە سنوورێ کۆمەڵایەتیەکانی نێو کۆمەڵگا نەهێڵێت بەتایبەتی .

لەرووی نیشاندانی ئەو بابەتانەی راستەوخۆ کاریگەری هەیە لە سەر تاکی خێزانی کوردی ئەمەش زۆر جار لە خواستی تاک دەردەچێت و دەچێتە چوارچێوەی حەزو خوڵیا و ئەفسانەی خەیاڵەی ئەمەش پاڵنەرێکی بەهێز بە گەورە کردن و بڵاوکردنەوەی ئەم توندوتیژیە زۆر جار ئافرەت لەگەڵ پیاو یا خود کچێک لەگەڵ کوڕێک جا دەبێتە هۆی لادانی کۆمەڵایەتی و فراوان بوونی کێشەو گرفتە کۆمەڵایەتیەکان کە بە داخەوە ڕۆژانە گوێبیستی کوشتن و خۆ خنکاندن و سووتانی کەسەکان دەبین ئەمەش زۆر جار کۆمەڵگا بەرەو ئاقارێکی زۆر خراپ دەبات. بە داخەوە لاسایکردنەوی کەسانی نمایش کەر دەبنە قوربانی تەکنەلۆژیای سەردەم .

چارەسەر گەڕانەوەیە ، بە سەرتای ئاشنا بوون بە تەکنەلۆژیا ، واتا ئەبێت تاک ئاشنایەکی تەواوی هەبێت بەو پێشکەوتنە ، ئەوکات بەشێوەیەکی راستە بەکاریبێنێت ، خواستی تاک ئەبێت لە رووی زانینەوە لە فەرهەنگی تەقلیدیەوە ببێت بە خواستی زانین لە

روانگەی عقلەوە ، واتا هەمیشە هاتن بە نەقل کارەسات ئەخولقێنێت ، بە بەراورد کە بەشێوەیەکی دروست بەکاری بهێنی ، کوردیش لە زۆر لایەنەوە شتەکانی بە نەقڵەوە پێگەیشتووە ، لەوەی بە عەقلەوە .

کرمانج فەتاح

تەکنیک و هونەری گوێگرتن ... کرمانج فەتاح

کە باس لە ئەتیکەتی قسەکردن دەکەین، بیر لەوە دەکەینەوە چۆن بدوێین بە چ شێوەیەک قسە بکەین کە رێز و شکۆ لەدەست نەدەین، کە بەرانبەرەکەمان بە چاوێکی بەرز تەماشامان بکات. ئەویش هەست بەوە بکات کە بایەخی پێ دەدرێت و رێزی لێ دەگیرێت.
شارەزایانی ئەتیکەت لەمبارەیەوە وا رێنماییمان دەکەن، کە باشتر وایە تا ئەوەندەی پێمان دەکرێت کەم بدوێین، زۆرتر بوار بە کەسانی دیکە بدەین گوزارەی لە خۆیان بکەن، تاکو ئەوانیش هەست بە پردەکانی لێکگەیشتن و پەیوەندی بکەن.

پسپۆڕانی ئەتەکەت سەبارەت بە ئاخاوتن و گوێگرتن، هەمیشە جەخت لەسەر هاوسەنگی و هارمۆنیا دەکەن. هاوسەنگییەک لەنێوان تێ و ئەوانی تردا گرینگە. واتە چەند کات و بوار بە خۆت دەدەیت کە خەڵک گوێت لێ بگرن، باشتر وایە هەمان قەوارە، کات و بوار بە کەسانی دیکەش بدەیت کە بئاخفن، تێش گوێیان لێ بگریت، خۆ ئەگەر مۆڵەت و بواری قسەکردن بە کەسانی دیکە بدەیت و خۆت بە شێوەیەکی کارا گوێ بگریت، ئەوە هەر زۆر باشترە.
گوێگرتن، ئەم وشە ئەفسوناییە کلیلی کاریزما و هاوسۆزییە، چەندەی زیاتر گوێ بگریت، ئەوەندە شیرینتر و خۆشەویستتر دەبیت. گەلێک سەرکردەی کاریزمایی هەن، بەوە ناسراوان کە باش گوێی لە خەڵک دەگرن، هەر ئەم گوێگرتنەیش بووە بە سەرچاوەی کاریزمایان.
بەڵام گوێگرتن بە زۆرینەمان ئەوەندە ئاسان نییە.

بە هەندەک کەس قسەکردن، هەندەک جار تا رادەی زۆربەییی، زۆر لە گوێگرتن ئاسانترە .

هەستەکان زۆرناسکن ئازاریان مەدە ، وانەکانی ژیان فەرمان دەکەن
سەڕاحەت هەمووکات خۆشە ،بەڵام هیچ کات بە بەرامبەرەکەت مەڵێ پیری
، بەتایبەت ئەگەر ئافرەت بوو چونکە ناخی بەو وشەیە و هەستەکانی
ئەشکێن ، ڕەنگە پیرتری بکات ، وە بەشێک دەبێت لە زەدەرەی
قسەکردنەکانت . .
ڕۆشنبیری ئەتەکێتی قسەکردن ئەوەیە لە تەمەنی کەس نەپرسیت
،کەپرسیشت ئەگەر گەورەبوو بڵێ ئەزموونی ژیانت زۆرە بەهیوام
سوودمەندبم لێت…
گەرلە تەگەورەتربوو بەچەند ساڵێک باشترە نەڵێی تەئەوەندە
گەورەتری لەمن ئەوقسەیە زۆر ڕەقە،ئاسایە زۆر گەر بڵێیت هێندەمان
نەوان نیە برای بچوکتم یان خوشکی بچوکتم …
هەندێک کەس هەیە بەتەمەنن بەڵام بەدڵ و بیرکردنەوە گەنجن،هەندێک
هەیە گەنجن بەڵام بەڕەفتارو بیرکردنەوە پیرن…. .
سادەی و ئەتەکێتی ئاخاوتن مەودای نەوان کەسەکان زۆرکەم دەکاتەوە…
بەئومێدم له هەوڵی ئەوەدابین چ بەقسە چ بەڕەفتار هەستی کەس
بریندارنەکەین…چونکە هەم ئاینەکان کۆکن لەسەر ئەمە ڕێزی لە
ئادەمیزاد بنێین پێویستە ئێمەش بەڕێزەوە مامەڵەیان لەگەڵ بکەین …

کرمانج فەتاح

سیستەمی سەرمایەداری و خوێنی کورد … کرمانج فەتاح

ئێمە تەنها قوربانی دەستی سیستەمی سەرمایەدارین…ئەمە تەنها باجی
ئەوە دەدەین کە ڕۆژهەڵاتین ……دەریایەک لە خوێن و خەیاڵی ڕەنگاو و
ڕەنگ لە پشت ئەو چاوە خەمگینانەوە هەیە ، کە ئێمە هەموومان لە
منداڵیەوە لەو خەوەتە بە نازانەدا نەشتراوین …. بەراوردێک لە گەڵ
ڕۆژئاوایەکان ،، ئەوان (ڕۆژئاواییەکان) تەنها لە بیری
خۆشگوزەرانی خەڵکی خۆیاندان لە پێناو خۆشبەختی خۆیان دەتوانن
قوربانی بە هەموو ئەمە بدەن ….لە ڕابردوو شارستانیەتمان ئێستاش
ژیان و سامانمان . .
تێروانین بە دەستبرینی ئەوان ،، ئێمە هەوڵ و کۆشش بدەین بە

خەونەکانمان … تاکی روژهەڵاتی کە ئێمەین ، راهاتووین بە کەمە رازیبین ، ئێمە خەونی گەورە دەبین وەڵێ بۆ خەونێکی بچوک کە وەدی ئەهێنین خەونە گەورەکەمان بیر ئەچێتەوە ، ئەمەش راستێک ئە سەلمێنێت دونیابینی ئێمە دوو هەنگاو تێپەری نەکردووە ، بۆ تێپەراندن و تێک شکاندنی ئەو دیوارە کۆنکریتیەی کە هەیە ، کە پێمان دەلێن ئێوە ناتوانن خەون ببینن ،

ئەوە ئەم پرسیارەیە لە خۆمانی دەکەین خەونی گەورە نامانگەینێت بە هیچ کوێ ئەمە هەڵەیە ، من دەڵێم خەونی گەورە ببینە ، جیهان لەگیرفاندا هەڵبگرە ، بەڵام هەوڵدانی زۆر ئەو گەینێت بە دوا پڵیکانی سەرکەوتن ،هەموو کەسێک لەژیاندا دەیهەوێت بەشتێک بگات ،هەمووانیش دەبێت لەوە تێبگەن خەون بەتەنیا هیچ نییە!! ئەگەر شتێکت دەوێت ،دەبێت بەهێزەوە هەوڵێ بۆ بدەیت ،ئەقڵی زاناو داهێنەران تەنیا شتەکان پێکەوە گرێ ئەدات!! هەرگیز نابێت لەشکست بترسیت ،دیاریکردنی ئامانج بڕینی نیوەی ڕێگایە بۆ گەیشتن بەهەر شتێک ،هەستی بەگوڕو بەتین سەرچاوەیە ب□ م□□قی سەرکەوتو ،ویستی تاقیکرنەوەی مەترسیەکان ،هەنگاوێکی گرینگە…متمانە بەتواناکانی خۆت یەکێکە لەگرینگترین خاڵەکان .

کەواتە گەرانەوە بۆ شارستانی بوونی خۆمان ، سودمەند بوون لە سامان و بەزێربوونی ئێرەمان ، ئەتوانین ب□ل□ین بەلێ ئێمە ئەو مرۆڤانەین خەون□د□بین ،ئەوە ئێوەن خەونەکانتان لەسەر ئێمە هەڵچنیووە ،
سەرنج دان بۆ خەونە ب□ت□□کانی ئێمە ، خەیاڵی ئێمە … دوو یاسای دژ بەیەکن ، بەلێ ناکرێت خەیاڵ شتێکی جوانمان پێبدا وەڵێ بەخەونێکی بەتاڵەوە بمرین ، مرۆڤ کە بە بەتاڵی مرد زێدەبوونی ئەم سەرزەمینە بووە ، بارقورسای ماڵ و سامانی نیشتمانی بووە .. نیشتمان لەئەساسدا جوگرافیایێکی دیاری کراوە .. ئەوە ئێمەین ئەتوانین بەبەردێک دیوارەکانی نیشمان بلکێنین بەیەکتری و بونیادی بنێینەوە ..

ئافرەتی کورد ئەیەوێت چۆن بژیت ؟ … کرمانج فەتاح

ئافرەتانی کورد ، هەرکاتێک هەنگاو ئەنێن بۆ ئەوروپاو جیهانی دەرەوەی دور لە نیشتمان ، تێروانیان بۆ ژیان دەگۆرێ ، گۆرانی ئەوان لەچی سەرچاوە ئەگرێت و چۆن لە ژیان دەروانن ؟

گەر ئێمە باسێک لەسەر ئەمە بیکەینەوە ، یان هەرکات لەگەل هەر ئافرەتێک ئەدوێیت دواندن لەسەر ژیان ، ئەبینی خاوەن بۆشایێکی گەورەی دەرونین ، بن بەست بوونی ئەم بۆشایەی گەورەی لە ناخی ژن و کچانی کورد هەیە ، لە پیاوەندا سەرچاوە دەگرێت . .. هەرگیز پیاوی کورد رونەچۆتە نێو دونیا راستەقینەی کە ژن دەیەوێت …
سەر ئەنجام ژن دەیەوێت ژنانە بژی ، ئەوەش مافێکی سروشتی خۆیانە ، کە خاوەن ئەو هەستبوونەن له ناخی خۆیاندا.. تاکی کورد بەتایبەت هەمیشە پیاوبوونی زاڵتر کردووە بەسەر ئەم مێنەی لەبەر دەستیدایە چ وەک دایک چ وەک خوشک و هاوسەر و هاورێ …

سەر ئەنجام لەگەل گەیشتن بەو ئازادیەی دەیبینن ، سەرەنجامی ئەوەی کە دەگات بە دەرەوە وەک ولاتانی تر .. ژن بوونی خۆی ئەدۆزێتەوە راستەقینەو شوناسی خۆی ئەدۆزێتەوە ، بێ دوودلی هەوڵ ئەدا لەم فەزایدا رابکا کە پێشتر تێیکەوتووە ،، حەزێکی گەورەی ژن بوون ئەوەیە ، هەبوون و هەناسەدانێک هەناسەبدا لە ناخیدا هەست بە ژن بوونی و ناسک بوونی و گرنگی پێدانی بکات ، پیاوی کورد رۆبۆت ئاسا روانینی کردووە بۆ ژن ، ژن ئەبێت لە ماڵ بێت مناڵ دورست بکات ، خواردن ئامادە بکات ، خزمەتی پیاوەکەی بکات ،، ئەوەش تێروانی□□کی هەڵەیە بۆ ئەوەێ ئارفرەت لەو بازنە خوڵاوەدا بسورێتەوە ،، من پێم وایە ئافرەت باشترین دروستکراوە تا زۆرترین ئاسانکاری بێت هام وەک پەروەردەی و ئابوری و سیاسی و کۆمەلایەتی …

راکردنی ژن لە پیاوەکانیان ، زوو هەوڵدان بۆ جیابوونەوە ، لەوە سەرچاوە دەگرێت پیاوی کورد لە هەر کوێی دونیا بێت پیاو بوونی زاڵتر دەکات بەسەر ژندا .. ئەوەش راستێکی تاڵە و ناکرێت ئێمە بەو شێوەیە لە ژنانی نیشتمان بروانین .. چونکە مێژووی ئێمە پراو پرە لە ژنی فیدا کارو سەرکردە .
ئێستا زۆر رونترە چونکە بە دەهان ژن و کچی بوێرو بەتوانا هەن شان بە شانی پیاو لە کایەو جمگەکاندا کاردەکەن و خاوەن هێزبوونی

خەیانن .

چارەسەر ئەوەیە پەیوستە پیاوی کورد ، پشت سەنگی توانا و هێزی ژنان بن ، گرنگ بەوە بدەن کە ژن چی دەوێ ، ئەیەوێ چۆن بژیت .. هاوسەنگیەکی دەبێت بدوزێتەوە ، کە پیاوی و ژان تەواوی یەکتربکات ، نەک لێکترازان دروست بێت … ئەو بەشایەی ژنی کورد تێی کەوتووە ، سەر ئەنجام لە پیاو سەرچاوە دەگرێت پیاویش دەبێت ئەو بەشایە پربکاتەوە ، با لەوە گەڕێین سەر ئەنجام ئەمە مرۆڤین ، هەردووکمان خاوەن توانا و هێزین ،
نمونەی ئەم جوانیەی ئافرەتی کوردش لەیلا قاسمە

لەیلا قاسم، کچە تێکۆشەری کورد، ساڵی ١٩٥٢ لە گوندی بامیلی سەر بە شاری خانەقین لە خێزانێکی هەژار و نیشتمانپەروەری کورد لەدایکبووە، لەیلا قاسم بە یەکەم جار لە ساڵی ١٩٥٨ لە شاری خانەقین چووەتە بەر خوێندن و قۆناغەکانی سەرەتایی و دواناوەندی لەم شارە تەواو کردووە. لەیلا لە ساڵی ١٩٧١دا لە بەشی کۆمەڵناسی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە.، لەیلا هەر زوو ئاشنایەتی لەگەڵ بزووتنەوە و ڕێکخستنەکانی نەتەوەکەیدا پەیداکرد. ساڵی ١٩٧٠ لە ڕێگای سەلام قاسمی برا گەورەکەیەوە پەیوەندی بە بزاڤی سیاسیی نەتەوەکەیەوە کردووە.

لەگەڵ بەرفراوانبوونی شۆڕشەکان لە ساڵی ١٩٧٤دا، دەزگا هەواڵگرییەکانی ڕژێمی بەعس بەردەوام و زۆر بەتوندی چاودێری یەکبەیەکی تاکەکانی کوردییان دەکرد. بەیە ئەوەندەی نەبرد لە ڕۆژی ١٩٧٤/٠٤/٢٨دا لەیلا قاسم و چوار لە هاوڕێکانی (جەواد هەمەوەندی، نەریمان فوئاد مەستی، حەسەن حەمەڕەشید و ئازاد سلێمان میران) لە ئەنجامی هەڵمەتێکی بەرفراوانی هێزەکانی ئاسایش و سەربازی ڕژێم لە بەغدا دەستگیرکران.

هێشتا دوو هەفتە بەسەر دەستگیرکردنیان تێنەپەڕیبوو، کە کاتژمێر ٧ی سەرلەبەیانی ڕۆژی ١٩٧٤/٠٥/١٢ لەیلا قاسم و هەر چوار هاوڕێکەی لەسێدارەدران. سەلام قاسمی، برای لەیلا قاسم، بە ماوەیەک دوای لەسێدارەدانی لەیلا هەر لە بەغدا لەلایەن بەعسییەکانەوە کوژرا. تاوانی سەلام قاسم تەنیا ئەوە بووە کە وێنەی لەیلای خوشکی ناردبوو بۆ دەستی قوتابیانی کورد لە دەرەوەی وڵات. دایک و باوکی لەیلا قاسمیش بەهۆی لەدەستدانی دوو ڕۆڵەیان، هەر زوو بە کەست و خەمەکی گەورەوە سەریان ناوەتەوە و کۆچی دوایان کردووە.

هەروەک هەمن لەسەر قارەمانی لەیلا دەڵێ:
کە تۆ تەرای لە چاوم وەک خەوی من لە بسکت ڕەشترە مانگەشەوی من
برە مەجنوون بە لەیلای خۆت مەنازە کە ناوبانگی پتر دەرکرد ئەوی من
بزەی هاتە، وتی جەلادی خوەری! بە کەیفی خۆت پەتت باوەژە ئەستەم
ئەوە پەت نیە میدالی ئیفتخارە کە بوومە قارەمانی میللەتی خۆم

کرمانج فەتاح

تۆ ناتوانی ئەوەبیت کە ئەتەوێت کرمانج فەتاح …

چ خەیاڵێکی خۆش دەژێت ئەو میللەتە ، میللەتێک تا ئێستا خەون بەوە دەبینێت ، پیاسەیەکی کەنار دەریا بکات ، خەون بەو دیمەنانە ئەبینێت کە لە دراماکاندا نیشان ئەدرێت ، مرۆڤگەلێکی پر خەون دروستکراوین ،، وەلێ وجودی ئەوەمان نیە خەونەکان بکەین بەراستی ،، ئێمە جامێکین تەژی بووین لە خەیاڵ و خەون ،، زۆرێک لەوانەی خەونیان هەبوون لەم خاک و نیشمانەدا مردن و خەونەکانی کەنار دەریاو دیمەنە سەرەنج راکێش و سەما و هتد .. یان بردە ژێر گڵ ..

پێت وانەبێت تۆ ئەتوانی ئەو خەونانە تەواو بکەی !
کاتێک ئەتوانی ئەو خەونانەو بکەیت بەراستی و بیان کەیت بە خوانێکی رازاوە لەبەردەمدا ، ئەوکاتەیە ، کە خاوەن دونیایەک بیت حەق و نەبەت بەسەر دەوڵەمەندی ئەوانی تر حەق و نەبەت بەسەر دراوسێ خزمەکانت حەق و نەبەت بەسەر تێکشکاندنی ئەوانی تر حەق و نەبەت بەسەر ژیانی تایبەتی ئەوانی تر هتد..

بەس ئێمە ناتوانین ئەوەبین ، کە لەم دێڕانەی سەروە دەیڵێین ،، ئێمە بۆ ئەوە دروست بووین حەقمان بەسەر ، سەکسی نەوان دوو هاوژین و هاوسەردا هەبێت ،، حەقمان بەسەر جل و ستیلی ئەوانی تر دا هەبێت .. وەلێ بەگاین ئێمە چەند کاتێک بەوە دەکوژین کە بیر لە ئەوانی تر دەکەینەوە ، کە پێویستە ئەو چرکەو کاتانە بە خزمەتی خۆمان یان بە ژیانی خۆمان دابنێین …

ئامۆزایێکم هەیە دەلێت ئێمە میللەتێکی نەخۆشین ، راستەکان ئێمە نەخۆشی دەوربـەرمان هەیە ، نەخۆشی ئەوەمان هەی□ نەهێلین کەسێکی تر بگات بە خەونەکانی ، یان بتوانێت بەو جۆرە بژێت کە خۆی دەیەوێت ..

چارەسەر تەنیالای خودە ، وتا خۆت ، تۆ ئەتوانی وانەبیت ، لە ئێستادا بلێ من بۆ وام ؟

کرمانج فەتاح

دوریت ئازارێکی تربوو.. سلێمانی …. کرمانج فەتاح

لەیادەوری سلێمانیدا
هەناسە نادەم. ….

جارێکی تر "ئەزمەر" گوێ بۆ هەمان گلەیم شڵناکات
جارێکی تر لە چاوی خۆماندا سلێمانی نابینین
ئەزانم پێ رانا□گ□م
جارێکی تر لە ترپەی باغی گشتی دا هەمان گوڵ ماچ بکەینەوە
لە قاوەخانی شاردا
هەمان ماچی لێواری کوپەکە قاوەکە بکەینەوە .
حەزم لە فرینە ..فرین
تا بێ تۆی لە تەواوی ژیاندمدا هەڵفرێنم
تا لەو هەموو دیوانەی مندا
لە تۆ بۆن ترێک دروست ببنەوە

وەلێ شارێکە
شاری هەناسە
بۆنی نولیفەر
لە سێبەری مندا نا بێتەوە
لەوێ لای خۆم

دەچمەوە سەر رەچەڵکی بابان ، دەچمەوە سەرحەقیەتی ئاشنای ئاوازێک
لە سوچێکی سەرادا ئەو ئاوازە ئاشنایەم ئەچرم
ت□ق□□گ□□ گوڵێکدا ئەکەم
رەنگە لەوێ بم ناسێتەوە

دەزانم لەهەموو دیوێکی مندا
تۆیێک وابەستی منی و منێک وابەستەی تۆ

لەودەمە تامەزرۆی بینی خۆمانین ، کاتێک
دەچینەوە نێو حیکایەتە کۆنەکان
ئەگەرێینەوە سەرتای ئاشنابوون ، بە نیشتنەوەی من لە تۆدا
بە رەگ داکوتانم لە سوچێکی باغی گشتی .

دەرفەتم بدە .. تا
ماچێکی تەر " شەقامی ساڵم"
خزانە نێو رۆحی ئەو، و
ئاشت بوونەوە لەگەڵ" ئەزمەر" لەگەڵ
خواردنەوی شیعرێکی" شێرکۆ بێکەس"دا ، خەمەکان دڵم هەڵوەرێنم،
دەرفەتم بدە.. دەرفەت
تا ئاشت ببمەوە بەحەقیقەتی خۆم
تا" با "ب□ک□م بە دوو لەتەوە
باچیتر من لەم شارەدا نەباتەو ئەودی سنوری بێ تۆی